

AZNAVOUR
DE BESTE ZANGER DIE OOIT GELEEFD HEEFT

Matthijs van Nieuwkerk

AZNAVOUR

De beste zanger die ooit geleefd heeft

Uitgeverij Carrera, Amsterdam 2015

© Matthijs van Nieuwkerk, 2015
© Uitgeverij Carrera, Amsterdam 2015
Omslagontwerp: Pankra, Den Haag
Typografie: Perfect Service, Schoonhoven
Auteursfoto: © Marc de Groot voor LINDA. magazine

ISBN 978 90 488 2924 8
ISBN 978 90 488 2925 5 (e-book)
NUR 400

www.uitgeverijcarrera.nl
www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Carrera is een imprint van Overamstel uitgevers bv
Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk,
fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor mijn moeder, Gerrie van Nieuwkerk

INHOUD

Voorwoord	11
Wonen in een oeuvre	15
Il faut savoir	17
Zijn hart en ziel	19
Liefdescrisis twee	21
Een regel poëzie	23
Stem af op Charlie!	25
Een vrij mens!	27
Voor de muziek uit	29
Lang haar	31
Kerstplaten	33
Wat ik mis	35
Bam! Liefde op het eerste gezicht	37
Vier vragen, vier antwoorden	39
Aanvallers richting Parijs	41
Je moet het weten dot com	43
Artistiek uitrusten	45
Haydns droeve rol	47
Winter en kitsch	49
School Piaf	51
Dankzij Joost	53
Een acteur die zingt	56

Te grote grijs	58
Dribbelen	60
Strak in 't pak	63
Vraag/antwoord	66
Nee zeggen	68
Oog in oog met Piaf	70
Brood, sla & muziek	72
Alles voor niets	74
Dylan tilt je op	76
Parijs in mei	78
Voor Martin (1959 – 2009)	80
Kunst van de nederigheid	83
Lokroep vanuit de Hades	85
Vrolijke belediging	87
Camel of beige	89
Maar nee: de Armeense zaak	91
U schrijft over wie?	93
Camperts waarheid	95
Dwangneurose	97
Aznavour zing ik zelf	99
Onderschat haar niet	101
Fan van Hornby	103
Kroniek van een schuldig leven	105
De almachtige herfstcip	107
Herfstcip (2)	109
Een grote man	111
Anouk et Charles	113
Noël à Paris	115
Hallyday in Paris	117
De Azna van het jaar	119

De Azna: niet makkelijk	121
Andrés beloning	123
Gainsbourg zingt	125
Nous sommes le monde	127
Onze eigen Paxo	129
Charles stelt voor	131
Pauvre Charles!	133
De bovenste ringen	135
Paradise Found	137
Lente in de provincie	139
Zuchtmeisjes	141
Abraham	143
Thriller in 1956	145
Kleine gebreken	147
Stapel	149
Mama Mia Romantica	151

VOORWOORD

Het is juli 2015, zomer in Parijs. *Il fait très chaud.*

Ik wandel als voorwoord bij dit boekje van Rue Monsieur-le-Prince naar theater L'Olympia. Een wandelingetje dat Charles Aznavour zelf nooit gemaakt heeft. Het is van zijn geboortehuis naar het podium van zijn grote doorbraak. Ik maak goedbeschouwd een bedevaart langs nooit gezette voetstappen.

Maar dat krijg je ervan.

Wat is het? Onversneden idolatrie zou je zeggen. Of misschien een vorm van beleefdheid? De ontelbare uren dat Aznavour mijn kamer verwarmde vragen iets terug.

N'importe quoi.

Ach, de kleine, grote zoon van Parijs, hij leeft nog. Eenennegentig jaar. Gek idee, hij luncht nu ergens in deze stad, die hij zo vaak zo hartstochtelijk bezongen heeft. Hij woont er nog altijd de helft van het jaar.

En ik sta voor de zoveelste keer voor zijn geboortehuis.

Hij zingt in het lied 'Autobiographie':

*J'ai ouvert les yeux sur un meublé triste
Rue Monsieur-le-Prince au Quartier Latin
Dans un milieu de chanteurs et d'artistes
Qu'avaient un passé, pas de lendemain
Des gens merveilleux un peu fantaisistes
Qui parlaient le russe et puis l'arménien*

Of ik dit lied uit mijn hoofd ken? Ben je betoeterd. Ik ben allesbehalve een encyclopedie. Daarvoor leunde ik veel te vaak halve dagen zo maar gedachteloos tegen zijn stem aan. Die stem. En nu weet ik heus wel dat geen enkele zin ooit zo mooi zal lopen als Charles Aznavour kan klinken, maar daar laat de ware evangelist zich niet door weerhouden. En dus schreef ik een paar jaar geleden wekelijks over hem in de *VARAGids*. Een mono-column, één onderwerp: de beste zanger die ooit geleefd heeft. Het mocht van hoofdredacteurs Chris Buur en Cécile Koekoek.

Dank.

Terwijl ik de Boulevard Saint-Germain oversteek en ik links Café de Flore zie liggen, vlinderen flarden van zijn 'Avec un brin de nostalgie' door mijn hoofd. Het openingslied van zijn recente cd *Encores*; dun gezongen, klagelijk vals ook, maar vooral ontroerend.

Aznavour gaat door. Platen maken en concerten geven. Met een vleugje nostalgie, zoals hij zelf zegt. Voor hem een vleugje, voor mij is het niet minder dan een reuzenduik in een poel van herinneringen aan vooral mijn moeder, maar ook aan de eerste goedkope hotelkamers, vriendinnen, gare autootjes, jongensdromen;

Aznavour zong me vanaf de jaren des onderscheids naar de horizon.

Na Café le Buci, langs het Louvre en La Madeleine bereik ik ten slotte de oude dame, L'Olympia.

Tsja, daar sta je dan.

Waar moet je naar kijken? Ik tuur altijd even, twee handen als zonneschermpjes tegen de ruit, met verbazing naar dat stukgelopen tapijt in de gang. En denk dan: daar liep hij. In 1955 bijvoorbeeld op weg naar zijn eerste uitvoering van 'Sur ma vie', zijn eerste nummer 1-hit in Frankrijk.

En hoe dat nummer nu tot stand kwam en heel veel andere avonturen van en met en zonder Charles Aznavour leest u in dit boekje.

Matthijs van Nieuwkerk

WONEN IN EEN OEUVRE

U kent Phil Schaap waarschijnlijk niet. Nee, dat lijkt me sterk. Phil Schaap, Amerikaan, presenteert al zeventwintig jaar lang elke werkdag het radioprogramma *Bird Flight*, waarin hij een uur lang muziek draait van saxofonist Charlie Parker. Dat doet hij voor het radio-station WKCR van Columbia University in New York. Ik herhaal, want u realiseert zich nog nauwelijks wat ik schrijf: elke dag, zeventwintig jaar lang, alleen maar muziek van Charlie Parker. Parker, volgens velen de grootste jazzsaxofonist ooit, hij leefde van 1920 tot 1955, was een onuitstaanbare junk.

Toen *The New Yorker* mij enige tijd geleden op dit groteske missiewerk van Schaap wees, maakte ik een dansje van plezier. Zoals je dat maakt na een nieuw wereldrecord op de honderd meter. Schaap was erin geslaagd de deur naar de mateloze, rusteloze opwinding van het hier & nu dicht te trekken en te gaan wonen in het oeuvre van een bijna vergeten muzikant. Een jaloesmakende haven. En ik ging luisteren, via wkcr.org. Joehoe! Stel je voor: Terwijl om de hoek de Twin Towers vielen, Irak werd binnengevallen, Wall Street wankelde, Katrina New Orleans verwoestte, discussi-

eerde Schaap bij wijze van spreken met zijn luisteraars of de nauwelijks hoorbare kuch na een obscure opname van 'Body and Soul' uit 1939 nu van Parker was of toch van drummer Max Roach. Of wat dacht u van de wekenlange discussie over wat nu de precieze uitspraak van het nummer 'Okiedokie' was. Okey-dokie, of toch okey-dokey.

Bent u daar nog? Ik wel. Ik sta in de startblokken. Ik mag u, geïnspireerd door Phil Schaaps a-modieuze enthousiasme, iets vertellen over Charles Aznavour, de beste zanger die ooit geleefd heeft. Groter dan Frank Sinatra, Nat King Cole en Charles Trenet. Jazeker. Gaat het dan nooit over het hier en nu? Wacht maar af.

IL FAUT SAVOIR

Wat een reacties op mijn ouverture, waarin ik mocht aankondigen dat ik een (klein) deel van mijn werkzame leven met plezier zal offeren aan de missie het leven & werk van Charles Aznavour, de beste zanger die ooit geleefd heeft, onder uw aandacht te brengen.

Nu.

Alles van waarde is weerloos, dichtte de dichter maar hij was mild. Na het lezen van de vervaarlijke stroom Aznavour-mailtjes zeg ik: alles van waarde wordt vermalen en versneden tussen de scherpe scharen van mode, verveling en een brandend cultureel analfabetisme.

‘Die man zingt toch in het Frans?’ Oui, meneer Oliehoek uit Drachten, maar daarom niet getreurd; is dit niet een schitterend moment om de schoonheid van de Franse taal een beetje onder de knie te krijgen? Ja, ik ben inderdaad uw geduldige, goedgehumeurde onderwijzer, ik zie de zon in het water schijnen. Ik zal niet snel schreeuwen: ‘Maar u zou misschien op uw leeftijd ook nog eens iets kunnen leren meneer Oliehoek, l-e-r-e-n, eens kijken of er nog wat rek zit in dat mierenverstand.’

Ben je gek, Aznavour is de zanger van de genade en de troost. (Wie dat trouwens in Nederland is, zou ik zo

snel niet weten, welke zanger doet mij nu het meest aan Aznavour denken? Charles Trenet is bij wijze van spreken de vader van Wim Sonneveld, maar bij Aznavour ligt dat ingewikkelder.)

Laten we beginnen aan Tour d’Aznavour: we slaan de wieg over, die stond overigens in 1924 in Parijs. Eerst maar eens plaatjes kijken. Ga naar YouTube, zoek Aznavour op en ‘Il faut savoir’, een van zijn grote successen. Daar vindt u een aantal uitvoeringen van. Kies voor een jonge Aznavour (filmpje is ongeveer 24406 keer bekeken als ik dit schrijf), en kijk vervolgens naar de oude Charles (dit filmpje is ongeveer 5935 keer bekeken). Twee keer ‘Il faut savoir’, jong en zo geweldig mooi oud. Ik kijk bijna elke dag even. Veel plezier.

ZIJN HART EN ZIEL

Ik was jarig. En dan ligt er naast mijn ontbijtbord, nu alweer zo'n vijftien jaar, het Aznavour-cadeau. Deze keer was het een grote zwart-witfoto. Genomen tijdens een concert in 1975 in Olympia in Parijs, waarin de kleine, grote man zijn neus bijna op de grond drukt in een poging het bezongen verdriet of geluk te beteugelen. Sommige foto's hebben geen horizon, zijn nooit af, houden nooit op. Dit is er zo een. Er is zoveel te raden.

Wat zou hij zingen bijvoorbeeld?

Heerlijke vraag, die nu al dagen zoetjes door mijn hoofd spookt. Ik zet platen van hem op, kijk naar de gebukte Aznavour, en denk: zou dit het liedje zijn?

Of ik niks beters te doen heb? Er is weinig dat me meer inspireert eerlijk gezegd: *l'histoire, c'est moi!* Zo ben ik jaren geleden bijna gevangengenomen door een foto van een schakende, heel jonge Bob Dylan. Ik heb de duidelijk zichtbare stelling op het bord gezet en me proberen voor te stellen welke zet Bob gedaan zou hebben. Ik kwam na lang nadenken tot Lxg5. Niet zomaar een zet, maar een die ik nu nog, op elk moment van de dag, desnoods brooddronken, reproduceer. Het zal me niet verbazen als mijn hersenen als finale inspan-

ning, die ene nanoseconde voor mijn laatste adem, deze zet zullen prevelen. (Lees Tobias Wolffs korte verhaal 'Bullet in the Brain' in de net verschenen en zo lovend besproken bundel *Our Story Begins*. Hierin wordt hui-veringwekkend de allerallerlaatste minigedachte van een man die een kogel door zijn kop krijgt geschoten beschreven.)

Maar goed: welk liedje zingt Aznavour? Hij bukt, handen knijpen in de microfoon, ogen dicht, gezicht verwrongen, een inkijkje in zijn hart en ziel, dit is ernst. Ik denk nu (tussenstand): 'Non, je n'ai rien oublié'.

Waarom?

Omdat het besef je soms zo radeloos kan maken, van geluk en van ellende: nee, ik ben niets vergeten.

LIEFDESCRISIS TWEE

Nee, natuurlijk is het niet alleen maar rozengeur en maneschijn. In welke liefde wel? Soms wordt ook onze relatie op de proef gesteld. De ernstigste crisis die Charles Aznavour, de beste zanger die ooit geleefd heeft, en ik hebben gekend heeft enkele weken geduurd. Ik weigerde nog langer muziek van hem te draaien, wat ik, student in Amsterdam, toen al minimaal twee keer per dag deed. Namelijk onder de ochtend- en avonddouche (tot op de dag van vandaag een gewoonte van rust en genade).

Mais qu'est-ce qui s'est passé?

Aznavour nam in 1981 het nummer 'Une vie d'amour' op, het werd een hit. Maar hij zong niet alleen, naast hem stond Mireille Mathieu. Een vrouw met een aanstellerig middeleeuws pagekapsel, een oneindige rij tanden en een stem als gemalen porselein zo scherp. Ik geloof niet dat ze vals zong, maar sommige zangeressen kunnen de noten zo duivels snerpnd raken dat je, in de almachtige paniek die volgt, niets anders rest dan te bidden dat de dood je komt halen.

En naast deze horror van riddercoupe, kikkerbrede grijns en helse piep- en fluittonen stond koning Charles

vrolijk te glimlachen, flirten en knipogen, zo stelde ik me voor. Gezwicht voor weet ik veel wie die in dit gro-teske duo, deze Mini & Maxi van smaak en wansmaak, glorie, succes en geld zag.

Domme Charles. Dit is meer dan vijftientig jaar geleden.

Maar nu lees ik via mijn google-alert, (elke letter-greep over Aznavour die ergens op het net verschijnt krijg ik per directe post naar mij toegezonden) dat er binnenkort een nieuwe cd van Charles Aznavour zal verschijnen. Met duetten. De namen van de collega's die met de meester achter de microfoon mogen staan is lang. En droef. Ik zal ze proberen zonder tikfouten – mijn handen trillen – op te tikken: Sting, Bryan Ferry, Plácido Domingo, Paul Anka, Liza Minnelli. Door mijn tranen heen tik ik voor u nog twee namen op waarmee een kunstje wordt uitgehaald omdat ze al enige tijd net-jes zijn begraven: Frank Sinatra en Dean Martin. En dan de laatste, ik kan niet meer, Céline... Arme, domme, oude Charles.